

Πίνακας Περιεχομένων

Πρόλογος	11
Συντομογραφίες	17
Εισαγωγή	21
1ο ΜΕΡΟΣ: Το περιεχόμενο της προστασίας της αξιοπρέπειας του ανθρώπου	25
A. Οι φιλοσοφικές καταβολές της αξίας του ανθρώπου	30
B. Οι ιστορικές καταβολές και η διεθνής προστασία	37
Γ. Η συμβολή της νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και του Χάρτη των Δικαιωμάτων στον ορισμό της εννοίας της αξιοπρέπειας του ανθρώπου και στον τρόπο εφαρμογής της ..	42
Δ. Στοιχεία ορισμού της εννοίας της αξιοπρέπειας του ανθρώπου ...	46
I. Η κρατούσα κλασική θεωρία	46
1) Τρόποι συγκεκριμενοποίησης της ρύθμισης για την αξιοπρέπεια του ανθρώπου	49
2) Η προστασία του αυτοκαθορισμού του ανθρώπου	52
II. Η αμφισβήτηση της κλασικής θεωρίας	55
III. Ο αρνητικός προσδιορισμός της αξίας του ανθρώπου	57
IV. Αξιοπρέπεια του ανθρώπου ή του προσώπου	61
1. Οι θεωρίες της αξίας (Werttheorien) και της προίκισης-δωρεάς (Mitgifttheorien)	63
2. Η θεωρία της επίδοσης (Leistungstheorie)	66
3. Η θεωρία της επικοινωνίας και της αμοιβαίας σχέσης αναγνώρισης (Anerkennungstheorie)	67
4. Η θεωρία περί χωρισμού του προστατευτικού πεδίου της προστασίας της αξιοπρέπειας του ανθρώπου σε σφαίρες (Sphärentheorie)	71
E. Νομική φύση της κατοχυρωμένης στο άρθρο 2 παρ. 1 Σ προστασίας της αξίας του ανθρώπου	72
I. Η αξιοπρέπεια του ανθρώπου ως δικαίωμα	78

II. Η προστασία της αξιοπρέπειας του ανθρώπου ως θεμελιώδης αρχή του Συντάγματος και της έννομης τάξης	85
III. Ο διττός χαρακτήρας της προστασίας της αξιοπρέπειας του ανθρώπου ως δικαιώματος και ως αρχής	91
ΣΤ. Η ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος ..	96
2ο ΜΕΡΟΣ: Η αξιοπρέπεια του ανθρώπου υπό στάθμιση	103
A. Η σχέση της προστασίας της αξιοπρέπειας του ανθρώπου με το δικαίωμα στη ζωή	103
I. Η έναρξη της ζωής σε σχέση με τη νομιμότητα της άμβλωσης ..	106
1. Επιχειρήματα από την Ηθική	108
2. Αναγνώριση αξιοπρέπειας και σε προέμβρυα	110
3. Το χρονικό σημείο έναρξης της ζωής συνιστά πολιτική επιλογή	115
4. Η διακοπή της κύησης	117
α) Η υποχρέωση του κράτους να προστατεύσει το έμβρυο ..	118
β) Η υπεροχή της αυτονομίας	120
γ) Το έμβρυο ως πρόσωπο και η επιβαλλόμενη από την αρχή της ισότητας προστασία του	123
δ) Ύπαρξη δύο δικαιωμάτων, της άμβλωσης για τη γυναίκα και της ζωής για το έμβρυο, με κριτήριο τη βιωσιμότητα του δευτέρου;	124
ε) Δύο δικαιώματα υπό τον έλεγχο της κοινής γνώμης	127
II. Η σχέση αξιοπρέπειας και ελευθερίας ανάπτυξης της προσωπικότητας	132
III. Τα όρια της επιστημονικής-ιατρικής έρευνας επί εμβρύων - Η βιοηθική	135
1. Προγεννητική-προεμφυτευτική διάγνωση	137
2. Η έρευνα σε βλαστοκύτταρα	142
3. Επεμβάσεις στο γονιδίωμα	145
4. Η διαδικασία της μεταφοράς του πυρήνα των σωματικών κυττάρων σε εκπυρηνισμένα ωάρια (Somatic Cell Nuclear Transfer [SCNT])	150
5. Οι ανοχές της βιοηθικής απέναντι σε πειραματισμούς της βιοεπιστήμης και της βιοτεχνολογίας;	154
6. Ενδεικτικά παραδείγματα από εθνικές νομοθεσίες	155

α) Η άποψη της ελληνικής νομοθεσίας και της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής	155
β) Η άποψη της γερμανικής έννομης τάξης	158
γ) Η άποψη της βρετανικής έννομης τάξης	164
δ) Η άποψη της ολλανδικής έννομης τάξης	168
ε) Η άποψη της αμερικανικής έννομης τάξης	170
στ) η άποψη της ιαπωνικής έννομης τάξης	171
ζ) Η γενετική ταυτότητα στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης	172
η) Η Διακήρυξη για την προστασία του ανθρώπινου γονιδιώματος της UNESCO και οι προτάσεις για σύναψη μιάς Σύμβασης κατά της Κλωνοποίησης στο πλαίσιο του ΟΗΕ	174
θ) Η θέση του ΕΔΔΑ	175
ι) Το ανθρώπινο εξωσωματικό έμβρυο κατά το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	176
7. Η αξιοπρέπεια του ανθρώπου εν όψει των μεταβλητών ορίων της έρευνας σε έμβρυα	182
B. Το δικαίωμα στον αξιοπρεπή θάνατο;	188
I. Η ενεργητική ευθανασία	191
II. Η παθητική ευθανασία	194
III. Οι επονομαζόμενες διαθήκες ασθενών – διαθήκες ζωής	202
IV. Η έμμεση ενεργητική ευθανασία	206
V. Θανάτωση κατόπιν παράκλησης του ασθενούς	211
VI. Παραδείγματα από εθνικές νομοθεσίες	218
VII. Η θεμελίωση της ευθανασίας στην ΕΣΔΑ;	222
VIII. Η αξιοπρέπεια του ανθρώπου απέναντι στην ευθανασία	225
1. Η υποκειμενική διάσταση	226
2. Η αντικειμενική και κοινωνική διάσταση	229
Γ. Αξιοπρέπεια και ασφάλεια του ανθρώπου	237
I. Παραδείγματα σταθμίσεων	239
1. Παρέμβαση στα δικαιώματα διαμόρφωσης της ιδιωτικής ζωής και αξιοπρέπεια του ανθρώπου	240
α) Άσυλο κατοικίας και ιδιωτικός βίος	243
β) Απόρρητο επικοινωνίας – on line έρευνα	249
γ) Χρήση παράνομα αποκτηθέντος αποδεικτικού μέσου ...	255
2. Η προστασία της αξιοπρέπειας και του δικαιώματος στη ζωή	

έναντι τρίτων ή άλλως η οριζόντια ενέργεια του σεβασμού της αξιοπρέπειας του ανθρώπου	258
II. Απαγόρευση βασανιστηρίων και αξία του ανθρώπου	270
III. Σύγκρουση καθηκόντων στο πλαίσιο του άρθρου 2 παρ. 1 Σ . . .	282
3ο ΜΕΡΟΣ: Η αρμοδιότητα συγκεκριμενοποίησης της προστασίας της αξιοπρέπειας του ανθρώπου – Άλλως η θέση εκ νέου του ζητήματος της νομιμοποίησης του δημοκρατικού κράτους δικαίου–	291
A. Η προστασία της αξιοπρέπειας του ανθρώπου αντικείμενο διαβούλευσης;	291
I. Δημοκρατία και ατομικά δικαιώματα	295
II. Η εξέλιξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου από το 1776 μέχρι σήμερα	299
III. Οι θεωρίες για τα ατομικά δικαιώματα σε σχέση με τη νομιμοποίηση του δημοκρατικού κράτους δικαίου	301
1. Η θέση του Niklas Luhmann	302
2. Η θέση του Jürgen Habermas	307
α) Η έννοια του σύγχρονου δικαίου	307
β) Η πηγή νομιμοποίησης του δικαίου σήμερα	309
γ) Η αλληλεξάρτηση της ιδιωτικής με τη δημόσια αυτονομία	312
δ) Η διαδικαστική αντίληψη του δημοκρατικού κράτους	313
3. Η θέση του John Rawls	315
4. Η θέση του Ronald Dworkin	320
5. Η θέση του Robert Alexy	323
6. Μία πρώτη αποτίμηση	326
B. Η κρίση της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας	328
I. Η συμβολή της δημοκρατίας της διαβούλευσης	332
II. Ο ρόλος της δημόσιας σφαίρας και της δημόσιας γνώμης ως στοιχείου της δημοκρατίας	338
III. Η συμβολή της διάταξης για την αξιοπρέπεια του ανθρώπου στο άνοιγμα του πολιτικού συστήματος	345
Συμπερασματικές θέσεις	351
Βιβλιογραφία	357
Ευρετήριο	387